

Aprofitant l'avinentesa de la XIII Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics que va tenir lloc a Manacor els passats 17 i 18 de novembre de 2017 aprofit per presentar breument el meu treball final de grau, que tracta el gènere dels grafitis latrinaris. Atesa l'extensió i el volum de mostres fotogràfiques amb les corresponents transcripcions (un total de 430 exemples), no les he incloses. Trobareu al peu d'aquesta pàgina la referència per consultar l'estudi complet.¹¹⁶

1. Aclariments previs

Cal dir, primerament, que el folklore «is an essential way that cultural knowledge and wisdom is passed down from generation to generation and from peer to peer.» (Bronner 2007: 53). D'aquesta manera, simple i clara, defineix el folklore Simon J. Bronner partint de les paraules d'Alan Dundes. I és que Dundes es va apropiat el terme de *mirror* en l'estudi del folklore com «a reflection of a particular culture's conditions and values.» (Bronner 2007: 54). És a dir, que el folklore ens defineix individualment i col·lectiva.

Amb aquest treball pretenc partir d'aquesta idea general del folklore i les seves estructures inicials per a anar a parar ràpidament al món dels grafitis i, concretament, a les pintades en els banys públics. El focus d'atenció del treball seran els banys públics de la Universitat de les Illes Balears, tant els femenins com els masculins. La voluntat principal és la de mostrar el volum de material que hi ha en aquest entorn tancat i la varietat de formes, tipus i motius. D'aquesta manera podré arribar a determinar en quin grau aquest tipus de folklore anomenat *latrinalia* té una alta vivacitat, de quina manera es manifesta i quines qüestions suscita el seu estudi.

2. Estat de la qüestió

La tradició sembla ser la protagonista quan s'analitza el folklore. Però no sempre aquest aspecte tradicional és l'únic que hi entra en joc: també hi prenen part la sociologia, la literatura, l'art, la llengua, etc. Per aquest motiu no s'ha de limitar la visió del folklore únicament a aquells elements lligats a una tradició antiga i popular.

El grafit també té una estructura i unes possibilitats diverses i complexes, però Fernando Figueroa Saavedra l'emmarca dins una definició acurada i que «tenga presente la variabilidad que afecta a la dinámica histórica de este fenómeno y la

116 CONVERSES PRIVADES: ESTUDI DELS GRAFITS LATRINARIS DEL CAMPUS DE LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS – Repositori Institucional de la Universitat de les Illes Balears: <http://hdl.handle.net/11201/3572>

efervescencia cultural de nuestros tiempos» (2006: 41). La definició que proposa és la següent:

Un medio de expresión o comunicación no institucional [...] Se realiza manualmente, con auxilio o no de instrumentos o maquinaria, con técnicas directas o indirectas [...] generalmente, sobre un soporte fijo, portátil o móvil [...] Puede presentar un carácter lúdico, estético, ritual, informativo o ideológico de modo independiente o de forma combinada [...] Su autor, desde la marginalidad o la clandestinidad o semiclandestinidad y siempre conscientemente, incurre en la indecorosidad o la impropiedad [...] Como producto u objeto es efímero, aunque la pretensión de su autor pudiese ser contraria o las circunstancias hayan hecho que perdure en el tiempo. En general, el graffiti es un fenómeno revulsivo, guiado por el principio de la transgresión y ligado a la civilización, a la instauración de una cultura urbana, a la oficialización del lenguaje y la regularización de la vida humana. (2006: 41, 42)

Es pot veure clarament que la definició que proposa concorda amb les característiques del folklore com a element de comunicació, de superació de conflictes, com a mode de reivindicació individual o col·lectiva, com a ritual, etc. És, en definitiva, un mecanisme que s'empra, de manera més o menys estètica, per expressar-se i comunicar-se.

És aquest aspecte d'intencionalitat, voluntat, compromís, rebel·lia, comunicació, conflicte, el que fa que el grafit sigui un gènere folklòric amb absoluta vigència. Partint d'aquest plantejament dels grafits com a gènere dins el folklore, és important dirigir el focus d'atenció cap al material protagonista d'aquest estudi, els grafits latrinaris.

Latrinalia is considered lore because it is informally learned, unofficial knowledge about the world, ourselves, our communities, our beliefs, our cultures, and our traditions, that is expressed creatively through writing or drawing. Latrinalia is the interactive, dynamic process of creating, communicating, and performing as we share that knowledge with other people. [...] is in bathrooms specifically, and is done by both males and females. [...] also can be traditional and is often a ritual. (Mathios, 2013: 1)

Alan Dundes destaca l'aspecte curiós i, per què no, absurd, de la visió que es té dels grafits contemporanis: «it is perfectly permissible to investigate the graffiti of the past, say the graffiti of our cultures, but it is not equally acceptable, academically speaking, to study the graffiti of our own culture.» (2007: 361). Quan es parla de grafits o pintades hom generalment pensa en un gran mural en una ciutat, en una pintada ràpida o en les típiques creacions als vagons de metro i a les estacions de tren. És a dir, en el caràcter d'il·legalitat que se'ls ha atribuït. Aquesta és la percepció principal que es té dels grafits, ja siguin art o comunicació són vists amb un filtre d'il·legalitat. La majoria de la població els veu amb mals ulls, o simplement no els dóna importància i no s'aturen a observar-los com sí que farien amb un quadre en un museu. Però

realment són tan dolents? Han de ser vistos des d'aquesta perspectiva, castigant-los i limitant-los? El problema es troba en la consciència social que des dels capitals simbòlics de poder s'ha transmès a la gent al llarg dels anys. És per aquest motiu que Dundes parla de l'acceptació dels grafitis antics i el rebuig dels nous. Però mirant-ho des d'un altre punt de vista, també és cert que gràcies a aquesta percepció d'il·legalitat, de prohibició, clandestinitat i, perquè no dir-ho també, de brutor els grafitis són el que són i els seus autors exploten la seva creativitat al màxim a partir d'aquests trets. S'han de fer creacions ràpides amb missatges clars, han de deixar la seva empremta sense ser vistos; però amb una profunda voluntat de voler ser observats. El cas dels grafitis latrinaris, en els banys, és una mica diferent a tot això, tot i que comparteixen molts trets. Tommy Sheffield fa una analogia entre la literatura "obscene" i les inscripcions latrínaries d'aquesta manera: «one of the biggest differences between latrinalia and "obscene" literature is that latrinalia is almost completely anonymous in its origin, whereas the writer and publisher of "obscene" literature are able to be held accountable for their creation. However, each of them are able to be viewed by the general public.» (2015: 1). Dundes al seu article «Here I sit» parla del caràcter brut (*dirty*) d'aquest tipus de folklore relacionant-lo amb les pràctiques dels banys:

In American culture, anything which leaves the body from one of its various apertures is by definition dirty. The transition is immediate. Saliva is not defiling until it leaves the mouth. Similarly, nasal, ear, or eye secretions (with the possible exception of tears) are not offensive until they are removed from the body. The emitted materials are frequently as disgusting to the emitter as to others. Few Americans would be able to drink a glass of water into which they or someone else had just expectorated or even drooled. It is true that French or soul kissing allows for swapping spits, but in this case, the saliva is encountered while still inside the mouth and it is presumably not deemed dirty. A more mundane example would be the removal of partly masticated food from the mouth. Since by definition anything which emerges from the body is dirty and disgusting, an unchewed morsel may presents a social problem. Does one grasp it with the fingers or with an eating utensil? Is there any sense of embarrassment at removing the morsel in front of others and realizing the removal is being observed? How does one dispose of the chewed bit of gristle? Is it placed surreptitiously on one's plate and perhaps concealed with a convenient lettuce leaf? Of course, there is nothing inherently dirty. Humans, not nature, make dirt and one can say that dirt, like beauty, lies in the eyes of the beholder. The concept of dirt is part of culture and as such it falls into the province of the cultural anthropologist. (2007: 362)

El caràcter brut que es desprèn dels banys i de les pràctiques en els banys el deixa molt clar Dundes amb el paràgraf anterior i amb aquestes paraules: «One of the few places where dirt may be displayed and discussed in American culture is the bathroom, private and public.» (2007: 362) L'individu i "la brutor", en el sentit més ampli d'aquest terme, es veuen cara a cara, i això és un tret que els grafitis latrinaris tenen i que els diferencia de la resta de grafitis d'altres entorns. Atès el tret fonamental d'aquest tipus de pintades en els banys, el seu caràcter anònim i privat, ningú sap qui les escriu, malgrat

que algunes presentin noms propis de persones que són molt genèrics, i tampoc es pot vulnerar aquesta privacitat. Hom pot entrar en un bany per fer les seves necessitats fisiològiques, fer una inscripció a la porta del tipus que sigui i sortir en haver acabat sense que ningú pugui dir-li res, i sabent que ningú sabrà que ha estat ell qui ho ha escrit. Què fa que tinguem una predisposició a escriure a la porta d'un bany públic? Dundes es planteja un seguit de qüestions: «Probably the most intriguing questions about latrinalia are psychological. Why are they written at all and why in bathrooms? Why are they so much more common in men's rest rooms than in women's rest rooms?» (Dundes, 2007: 370). Sobre la primera qüestió que llança afirma que

about the psychological functions of latrinalia. Reynolds (1943: 170) has stated that generations of lavatory wall writers simply write for the pleasure of breaking a taboo, presumably the taboo of referring to body elimination activities. Allen Walker Read suggests that latrinalia probably results from many different motivations. Nevertheless, he notes (1935:17) that, "A principal reason is the well-known human yearning to leave a record of one's presence or one's existence." If this is correct, the question remains, what is the psychological significance of a yearning to leave a record of one's presence? (2007: 370)

Dundes parla dels temes escatològics com si fossin quelcom que agrada a la població, que tenen una morbositat intrínseca que fa que siguin sempre recurrents en múltiples ambients. Tot el que surt del cos humà és mal vist però alhora se'n parla i és absolutament conegut. Dundes també afirma, amb paraules d'altres autors, que una altra de les raons per crear latrinalia és la de deixar constància del pas de cada creador per allà i fer de la seva obra un element públic que forma part del bany. I aquests dos, de fet, són uns trets que es relacionen estretament amb el folklore de manera general. La voluntat d'expressar temes tabú, d'explorar i superar aspectes conflictius, i el clar impuls de deixar una peça amb un significat clar que hom pot interpretar en veure-la, són elements absolutament folklòrics.

3. Formes i relacions dels grafitis latrinaris

Jakobson i Bogatyrev afirmaren que «en el folklore només subsisteixen les formes que tenen un caràcter funcional per a la comunitat donada [...] l'existència d'una obra folklòrica suposa un grup que l'accepti i la sancioni» (1989: 114). D'aquesta condició que estableixen ambdós teòrics es desprèn aquest sentiment d'acceptació col·lectiva, de comunitat, que ha de tenir el folklore en totes les seves formes. En aquest sentit els grafitis latrinaris són plenament acceptats per una comunitat que els llegeix, els reproduïx, els crea i se'ls apropia per a fer-ne ús en qualsevol altre ambient. Els grafitis latrinaris tenen una estructura molt variada; poden ser des d'una paraula que deixa l'autor escrita per a deixar constància del seu pas per aquell bany, fins a un text de deu línies, que alhora desencadena un seguit de respostes més o menys extenses per part d'altres usuaris dels banys. Són un tipus de creacions que fan el seu efecte per ser on

són i representar unes tipologies concretes que motiven el receptor a interactuar amb elles. Amb això vull deixar clar que el context individual i personal del creador en un nivell intern no és important, però si que ho és el de la seva època; els referents que els receptors han de conèixer.

Roger Abrahams parla de com respon un ítem folklòric en un context determinat per part d'un autor i del receptor ideal. També tracta la pertinència que pot tenir fer ús, o no, d'un gènere determinat segons la situació concreta. Fixaré el focus del discurs en els gèneres estàtics, que són els que emmagatzemen el gènere dels grafits.

[Los] "géneros estáticos", se relacionan con las modalidades en las cuales el intérprete se expresa de una manera concreta que permanece después de la *performance*. Una vez terminada la *performance*, el artista da un paso atrás y deja que su creación "hable por sí misma". Hace algo que se independiza de él. Al igual que en los géneros ficcionales, las obras estáticas descansan fuertemente en la imaginación para comprender el significado de lo contado. [...] El intérprete, una vez terminada su obra, se retira totalmente de ella. Ha realizado algo que se vuelve absolutamente independiente. (2000: 89 – 90)

Així doncs, es pot dir que és l'obra la que estableix un diàleg amb el receptor, fa la funció d'emissor com a gènere, no com a portaveu d'un gènere o ítem folklòric; com seria el cas de qualcú que conta una rondalla. El cert és que he pogut observar com aquest distanciament total de l'autor – obra – receptor no es produeix sempre al cent per cent. He recopilat exemples en els quals hi ha una interacció posterior a la producció de l'obra per part de l'autor i de múltiples receptors. És el cas d'ítems elaborats que llancen una primera premissa que és contestada per un o més usuaris i que posteriorment és completada per l'autor original, que es detecta per la seva manera d'escriure i la tècnica emprada.

Aquestes característiques que he esmentat per a definir l'estructura i la naturalesa dels grafits latrinaris responen, també, a un tret que fa que sigui un gènere folklòric particular. Tommy Sheffield afirma que «most latrinalia seem to function in this way: with a statement and then a response to that statement (which could be ironic/satirical, sexual, or religious).» (2015: 2). És a dir, que es planteja una primera premissa que, posteriorment a la seva creació i sense saber quan, és contestada i pot desencadenar múltiples interaccions. Així doncs, no es tracta d'un gènere folklòric estàtic que es limita a ser reproduït, copiat o lleugerament modificat (tot i que també ho és, certament), sinó que cerca aquest grau d'interacció morbosa que mou el receptor a voler entrar en el joc. Els grafits latrinaris tenen aquest grau de vivacitat i dinamisme que els fa ser un gènere particular dins el folklore.

4. Tipologia dels grafits latrinaris

Les tipologies dels grafits latrinaris són difícils d'establir, primerament per l'escassa informació teòrica entorn d'aquest subgènere folklòric i després perquè de vegades

és complicat acotar un tipus al cent per cent; perquè hi ha materials que es troben a mig camí entre un o un altre. Per a elaborar els diferents tipus dels casos compilats per a aquest treball m'he basat primerament en les mateixes mostres, en la divisió en tipologies que plantegen Ramírez i García (2008), que adopten la que ja va definir Figueroa Saavedra anteriorment per al grafit en general i, finalment, en la que tria Ferrándiz Muñoz (2001) per al seu estudi.

Ateses aquestes observacions, les tipologies que he establert pel propòsit d'aquest treball i estudi dels grafits latrinaris del campus de la UIB, i les seves respectives explicacions breus, són les següents:

I. Grafits polítics

Són aquells materials que fan referència als aspectes polítics: partits, orientacions personals, sindicats, associacions, referències personals a polítics concrets pel que fa a la seva vida privada. Poden presentar una estructura més o menys complexa, des d'un símbol o unes sigles d'un partit fins a múltiples línies de text.

II. Grafits socials

Es tracta de pintades que reflecteixen aspectes de la societat que preocupen els estudiants, des de temes molt generals mundialment com poden ser les guerres fins a temes més locals.

III. Grafits acadèmics

Dins aquesta tipologia s'hi inseriran tots els materials latrinaris que estiguin relacionats amb situacions de la vida universitària dels usuaris dels banys. Hi apareixeran des de queixes fins a comentaris més trivials, tots amb la Universitat com a tret comú.

IV. Grafits sexuals

Seran tots aquells materials que facin referència directa a temes o elements relacionats amb el sexe, els òrgans sexuals, pràctiques sexuals i cites.

V. Grafits insultants

Dins aquest grup hi tendran cabuda tant les pintades que fan referència directa als insults més simples com les que elaboren insults construïts per frases completes.

VI. Grafits escatològics

Seran aquells que faran al·lusió directa a tot allò que Alan Dundes anomena *dirty*. Totes les mostres de fets bruts, que fan referència a les substàncies que surten del cos humà seran inserides dins aquesta tipologia.

VII. Grafits meditatus

Aquesta tipologia inclourà tots aquells elements de creació que plantegin qüestions filosòfiques, d'actitud de vida o qüestions trivials.

VIII. Grafits humorístics

S'hi inseriran tots els materials que tenguin les característiques pròpies d'un acudit, així com els materials que presentin una forta voluntat de crear efectes humorístics. Aquesta tipologia és recurrent en tant que hi haurà diverses mostres que s'hi podran inserir i que, a causa de la seva estructura interna i externa, no es poden tractar aïlladament dins les altres.

IX. Grafits d'autor

Dins aquesta tipologia s'hi inseriran els materials que vulguin deixar rastre del pas de l'autor per aquell espai. Seran en forma de firma (amb el nom en lletra manuscrita llegible o en estil americà de *tag*). També s'hi inclouen els grafits que apelen a un mateix autor o que volen deixar constància d'un fet present en el moment de la producció (com una relació amorosa). En alguns casos aquest tipus de grafits aniran acompanyats de la data de creació.

5. Comentaris i anàlisi per tipus

A continuació reproduesc part de les observacions i anàlisis fetes sobre els diferents tipus de grafits latrinaris recopilats. Atesa la gran quantitat de materials i la diversitat de tipologies —i tenint en compte la breu extensió d'aquest treball—, només presentaré els tipus més interessants o rellevants. La resta de les observacions podran ser consultades a l'estudi complet referenciat abans.

I. Grafits polítics

Els grafits latrinaris de tema polític són els més nombrosos d'aquest estudi. Aquest tipus d'inscripcions es defineixen per dur implícit un missatge polític que pot ser de classes molt diverses. Hi trobam missatges reivindicatius de les ideologies dels autors, d'altres que funcionen com a discursos d'odi contra una ideologia determinada, insults de tipus molt polític o comentaris quant a personatges de la política. He recopilat una classe d'inscripció latrinària que es troba a mig camí entre la sociolingüística i la ideologia política, que són els missatges en contra i a favor de la llengua catalana i la seva història. He trobat escaient incloure'ls en aquest grup perquè porten dins ells mateixos un fort component polític que no es pot ometre i, a més a més, normalment estan acompanyats d'inscripcions del tipus “Viva España”, etc. Volen potenciar un pensament particular, compartir-lo i intentar que el receptor l'adopti. En certa manera són inscripcions adoctrinadores. M'ha cridat l'atenció el gran nombre de missatges de reivindicació de pobles de Mallorca.

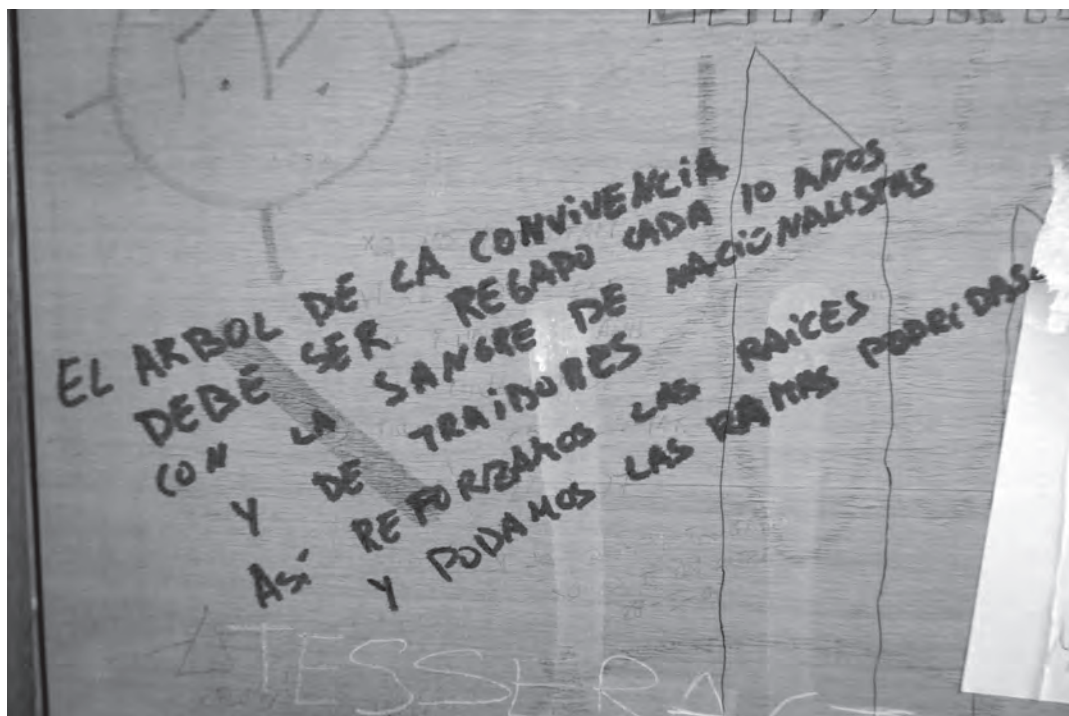

Fig. 1

Quant a les inscripcions latrinàries de tipus sociolingüístic amb component polític hi he trobat les que subordinen el català amb l'espanyol i les que fragmenten la llengua. També hi he inclòs les que fan referència a la població nouvinguda a les Illes entre els anys 1960 i 1970, que crearen una massa demogràfica coneguda com a forasters.

IV. Grafitis sexuals

Sexe, erotisme, sexualitat, homofòbia... Tots aquests elements tenen cabuda dins aquest tipus de grafitis latrinaris. El que no es pot obviar fàcilment és la diferència entre els banys masculins i femenins. Sembla una constant que els homes són molt més prolífics a crear unes inscripcions més pujades de to, amb un missatge més directe, sec i proper a la humiliació. En contraposició, en els banys femenins hi he trobat inscripcions molt menys fortes, com poden ser les reivindicacions de la mateixa sexualitat i les respostes que aquestes pintades motiven i que acaben essent un debat col·lectiu. En els casos masculins hi ha diversos tòpics que es van repetint: cites, comentaris sexistes, o fórmules rimades.

Imatge: 209 (bany masculí)

Psicopata asesino busca chica para mantener una relación corta 8-10-01
Sigo buscando 16/11/07

Aquests grafits latrinaris consten d'un primer missatge de l'autor i una o més respostes per part d'algú altre. L'exemple inclòs és curiós perquè es tracta d'un missatge molt concret d'un suposat assassí que cerca parella, i que sis anys més tard encara no n'ha trobat; evidentment. El que ens fa dubtar, a nosaltres com a observadors, és el fet que els dos missatges estan escrits emprant una tècnica d'escriptura diferent, i això fa pensar que tal vegada qualcú altre ha escrit el segon missatge fent-se passar per l'autor del primer. D'aquesta manera es crea un missatge que, tot i tenir l'estructura d'una petició de cita sexual, funciona com a ítem humorístic perquè es tracta d'un assassí que per la seva condició d'homicida no ha pogut trobar parella per mantenir una relació curta; és a dir, per assassinar-la.

Heus ací, finalment, els casos de fórmules rimades dels grafits sexuals. Aquests ítems podrien inserir-se dins la part de comentaris sexistes, però tenen una estructura de proverbi com a gènere folklòric i m'ha semblat adient apartar-les de la resta.

Imatge 204 (bany masculí)

Ninguna mujer es fea, si se mira por la raja por donde mea

Imatge 213 (bany masculí)

Ninguna mujer es fea si la miras por donde mea!

Aquestes dues inscripcions fan una clara referència de la vagina com a objecte sexual que ells volen dominar i emprar. També, sense emprar cap metàfora, fan evident que el que importa en una dona és la seva vagina; la resta no importa, només el seu instrument sexual.

VI. Grafits escatològics

Les inscripcions escatològiques, tal i com ja he explicat anteriorment, s'identifiquen amb el terme *dirty* que emprà Alan Dundes:

In American culture, anything which leaves the body from one of its various apertures is by definition dirty. The transition is immediate. Saliva is not defiling until it leaves the mouth. Similarly, nasal, ear, or eye secretions (with the possible exception of tears) are not offensive until they are removed from the body. The emitted materials are frequently as disgusting to the emitter as to others. (2007: 362)

Partint d'aquesta premissa inicial tot el que sigui escatològic farà una referència clara a qualsevol substància que surti del cos humà o qualsevol pràctica que es dugui a terme amb aquestes substàncies. D'entre totes les mostres escatològiques recollides és interessant fer veure l'enorme diferència que hi ha entre els banys masculins i els femenins. Dels primers hi ha catorze ítems enfront d'un de sol en el cas femení.

Imatge 259 (bany masculí)

Como jode que entre alguien cuando estas kagando!! y que encima digan que peste que hace, que pasa, que su mierda no huele? No lo creo

Es veu una clara voluntat crítica envers les persones que entren al bany mentre l'autor fa les seves secrecions. Es tracta d'una inscripció reivindicativa que simplement vol deixar constància d'un estat d'ànim d'enfadament, no cerca una interacció amb ningú directament, molt menys transmetre el missatge a les persones implicades que suposadament fan renou o critiquen l'olor. En casos com aquests és quan l'objectiu del folklore per a superar situacions conflictives és absolutament vigent, perquè en lloc de dir-ho oralment, l'autor d'aquesta inscripció ha preferit deixar-ho escrit a la porta de manera més o menys personal. És, doncs, una de les proves clares per a afirmar que els grafitis també són folklore.

Exemples interessant d'analitzar són els següents, pel seu caràcter clàssic i molt conegut:

Imatge 265 (bany masculí)

*De los placeres sin pecar
uno de ellos es el cagar,
con un cigarrillo encendido
y un diario extendido
queda uno complacido
y la mierda en su lugar
Caga el rey
caga la vaca,
caga el buey
caga el papa,
y hasta la chica más guapa
hace sus bolitas de caca!!
-El cagador jefe-*

Aquesta inscripció té una forta voluntat d'igualar tots els éssers humans a partir d'una rutina comuna. Vol demostrar que malgrat que hi hagi diferències socials i econòmiques entre nosaltres, al cap i a la fi tots hem d'anar en algun moment al bany

a fer les nostres necessitats. I això ens fa profundament iguals i propers; ens equipara amb tots els éssers vius. En certa manera vol servir com a manifest.

VII. Grafits meditativus

El *Diccionari de la Llengua Catalana* defineix d'aquesta manera l'acció de meditar: «Aplicar el pensament amb profunda atenció a la consideració (d'alguna cosa). Mediteu les coses abans de dir-les» (DIEC). Meditativus és l'adjectiu que he triat a l'hora d'anomenar aquest tipus latrinari. L'acció de meditar ha de ser pausada, amb serenitat i tranquil·litat, parant-hi atenció absoluta. Les zones dels excusats, siguin on siguin, poden oferir les condicions òptimes per a dur a terme l'aplicació d'aquest verb. I és que realment l'excusat és popularment conegut com un lloc de meditació perquè és on hom es pot aturar un moment, deixar de banda les seves obligacions i parar atenció a altres coses. Els banys públics en general també ofereixen aquestes característiques perquè una vegada es tanca la porta, la persona que és a dins no té identitat, i això aquest individu ho sap. Aquesta condició el dota de privacitat i llibertat; i això afavoreix la creació de folklore latrinari. Un bany no només és un bany, i si ens aturam a llegir amb atenció les mostres recopilades es dibuixen línies de vida i activitat al llarg de tots els exemples.

Es poden observar inscripcions latrinàries d'ajuda col·lectiva, per donar consells sobre qualche dubte personal, reflexions individuals, cites de personatges coneguts o no, però que volen servir com a filosofies de vida.

La meditació: és el factor comú d'aquests grafits. Com ja he dit, estam davant un dels tipus més importants i que podria ser el pare de tots els altres perquè la meditació és intrínseca a la resta. La motivació per a escriure un missatge a la porta d'un bany per força ha de néixer d'un raonament previ, que pot ser més o menys complex, però que hi és present. Tothom que és creador d'un grafit primer és pensador i medita què ha d'escriure, de quina manera i per quin motiu. Si per una banda és el primer a pintar una porta es veurà motivat de qualche manera, un sentiment el mourà a treure un instrument d'escriptura i fer una creació. Per altra banda, els qui no siguin primers seran també pensadors en tant que en el bany observaran les inscripcions prèvies i en faran una de nova a partir d'aquestes o condicionats per la seva naturalesa. Al cap i a la fi, els éssers humans som fàcilment manipulables i si una porta d'un bany és monotemàtica i només parla de futbol és molt probable que les futures pintades també en parlin; indiferentment dels tipus emprats per crear una resposta.

VIII. Grafits humorístics

L'humor es pot manifestar de múltiples maneres, i és un aspecte que no funciona igual per a tothom. Un comentari pot ser o no graciós segons les nostres creences i principis individuals; segons els nostres límits, en definitiva. Dins aquest tipus de grafits latrinaris de caire humorístic hi haurà dues menes d'ítems concrets: els acudits i les inscripcions que volen provocar una rialla.

Els acudits necessiten uns antecedents, un context en termes d'Alan Dundes, per funcionar adequadament. El receptor ha de compartir uns elements amb l'emissor i amb l'acudit perquè aquest provoqui l'efecte esperat.

De totes les mostres recollides per a aquest treball només n'he trobades dues que encaixen dins la definició d'acudit; són les següents:

Imatge 323 (bany masculí)

¿Cuál es la diferencia entre un bocadillo y un bebé muerto? No me follo mi bocata antes de comérmelo

Enfermo de mierda! [Resposta a la pintada]

Imatge 324 (bany masculí)

¿Qué sonido hace un bebé si lo trituras? No sé, estaba demasiado ocupado masturbandome
El mismo que tú haciéndote pajas [Resposta a la pintada]

El to d'aquests dos acudits és bastant dur en tant que pot arribar a causar repugnància a alguns receptors més sensibles o amb un sentit de l'humor no tan tolerant. És un tipus d'acudit que no funcionaria amb tothom pel que ja he comentat abans: els límits que cadascú de nosaltres està disposat a establir per fer i rebre humor. Malgrat això, però, és una mostra claríssima d'acudit i es troba degudament documentada per Alan Dundes en el seu treball «The dead baby joke cycle», publicat a la revista *Western Folklore* (1979).

Dundes afirma que

«Dead baby jokes are a form of sick humor and it cannot be denied that there is a sick streak—and a longstanding one at that—in American humor. Perhaps it is partly a reaction to the traditional failure of Americans to discuss disease and death openly [...] Americans prefer not to say that an individual is dead or has died» (1979: 145).

És interessant citar les paraules de Dundes perquè planteja el fet que el folklore funciona com a mecanisme per a comunicar-nos de manera indirecta; fent servir altres mètodes més creatius i metafòrics per a evitar els conflictes o tensions comunicatives. Tenint en compte aquestes premisses queda emmarcat, doncs, el gènere dels acudits dins els grafits.

6. Reflexions finals i conclusions

Per acabar amb aquest petit tast de l'estudi que vaig dur a terme a propòsit del meu treball final de grau, voldria citar un fragment de Guillem Beltran que pertany a un breu article que publicà sobre aquest tema dècades enrere:

A l'hora de crear una pintada, com a procés comunicatiu que constitueix, no podem oblidar ni marginar, doncs, aquests tres aspectes de la personalitat de l'emissor. No es tracta d'examinar la perfecció estructural de la frase (la morfo-sintaxi, l'ortografia, etc.), sinó més bé tenir en compte tots aquests aspectes psicològics interrelacionats [...] no podem separar, doncs, el llenguatge del pensament, ni de la intel·ligència, ni de la imaginació (1977: 19)

Beltran fa molt èmfasi en el paper de l'emissor, del receptor i del canal pel fet de crear un acte comunicatiu a partir d'una pintada a la porta d'un excusat. Com ja he dit, és cabdal entendre i observar amb mirada crítica que els lligams entre els emissors i els receptors són molt propers. Realment és interessant, i alhora engrescador, poder constatar com dos autors-emissors es relacionen amb un grau de desconexença absolut entre ells dos. Beltran qualifica aquesta força d'atracció per llegir les pintades dels banys com una «necessitat biològica». És a dir, és un component intrínsec en la nostra naturalesa. El que és evident és que l'ésser humà és un ésser curiós, que se sent motivat per les coses desconegudes i les vol descobrir. Doncs bé, amb les pintades ocorre un fet similar, quan una persona entra en un bany i troba una pintada sent curiositat per saber què diu, no pot reprimir aquest instint. Jo sóc el primer que quan acudesc al bany de qualsevol lloc públic observ detingudament el que em contenen les seves portes. I això no ho faig ara pel meu interès pel tema, sinó que tenc record de fer-ho molt abans.

Aquesta curiositat humana tan natural i biològica es lliga molt amb el terme “brutor” o *dirty*, en paraules de Dundes. Les pintades en els banys no destaquen per la seva pulcritud, ni bellesa formal ni estètica. Simplement són missatges, símbols o representacions d'idees fruit de la nostra imaginació i intel·ligència. Però el fet és que aquests elements es troben en contacte en un ambient més o menys brut, per regla general. D'aquesta idea es pot dir que la imaginació neix de la brutor en aquest cas i que «els excusats de les facultats, instituts i col·legis s'han convertit en vertaderes cattedres de “parides mentals”, on cada estudiant hi té accés sense cap tipus d'oposició.» (Beltran, 1977: 18). La brutor ens iguala, ens fa anònims, comuns i lliures en aquest sentit latrinari, i això és plenament observable si s'analitzen els grafitis recollits en la seva totalitat.

Abans de tancar aquest estudi és molt oportú parlar de la meditació, i és que Beltran dóna peu a fer-ho quan parla de les cattedres de l'excusat citades anteriorment. L'excusat ens permet fer una pausa dels estudis, de la feina o de qualsevol altre assumpte i pensar lliurement.

En aquest punt el folklore juga un paper diferent, perquè ja no és un mitjà col·lectiu en un acte immediat, sinó que es produeix per fases. Primerament es rep l'estímul de l'entorn per a parlar amb el jo interior. A continuació, si hi ha pintades anteriors, podem interaccionar com a receptors i veure'ns motivats a interpretar-les. Finalment d'aquesta interpretació i assimilació n'esdevé una resposta o una interiorització del

missatge. Tot i que no es manifesta una resposta del receptor relacionada amb la pintada, aquesta persona la rep i en fa un ús. Pot provocar-li odi, rebuig, estima, rialla, tristesa, etc. Supera una barrera i es crea un acte comunicatiu.

Finalment, voldria dir que amb aquest estudi dels grafitis latrinaris del campus de la Universitat de les Illes Balears he volgut mostrar de manera clara la gran varietat d'inscripcions latrinàries que hi ha en un entorn com és el campus d'una universitat. El volum d'exemples és prou significatiu per a poder observar la vigència d'aquest gènere folklòric i demostrar que no es tracta d'un acte comunicatiu duit a terme amb una voluntat vandàlica o destructiva. Són accions comunicatives de caràcter humà amb un objectiu folklòric de superació d'una barrera per a manifestar una idea concreta. M'agrada pensar que el tema latrinari és prou interessant i recurrent per a motivar futures investigacions, no només en l'àmbit estudiantil, sinó també al carrer. Mitjançant una catalogació exhaustiva i una anàlisi detallada dels materials recollits es podria arribar a un nivell molt més profund dels exemples que conformen cada una de les tipologies. En conseqüència, aquestes categories de grafitis latrinaris serien plenament funcionals i es podria ampliar significativament la documentació que existeix d'aquest tipus de folklore.

BIBLIOGRAFIA

- ABRAHAMS, R. (2000): «Las complejas relaciones de las formas simples». Dins: C. Sánchez Carretero i D. Noyer (ed.). «*Performance*», *arte verbal y comunicación: Nuevas perspectivas en los estudios de folklore y cultura popular*. Sendoa: Oiartzun.
- ANDERSON, S. i VERPLANCK, W. (1983): «When walls speak, what do they say?». Dins: *The Psychological Record*, 33. Recurs en línia: <<http://search.proquest.com/openview/4c3e35a884a3bb98c9b1b75fe3513278/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1817765>> [Data de consulta: 22/03/2017].
- BELTRAN, G. (1977): «La latrina o el departament d'imaginació». Dins: *Lluc*, 675.
- DUNDES, Alan. (1979). «The dead baby joke cycle». Dins: *Western Folklore*, 38. Recurs en línia: <<http://www.jstor.org/stable/1499238>> [Data de consulta: 22/03/2017].
- DUNDES, A. i BRONNER, S. (2007): *The meaning of folklore: The analytical essays of Alan Dundes (Edited and introduced by Simon J. Bronner)*. Utah State University Press: Estats Units.
- FIGUEROA, F. (2006): *Graphitfragen: una mirada reflexiva sobre el Graffiti*. Ediciones Minotauro Digital: Madrid.
- JAKOBSON, R. i BOGATYREV, P. (1989): «El folklore, forma específica de creació». Dins: *Lingüística i poètica i altres assaigs*. Ed. 62: Barcelona.
- MATHIOS, D. (2013): «Latrinalia as Folklore» Recurs en línia: <<http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/41735920/FinalPaperLatrinalia.pdf?AWSAccess->

sKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1495994667&Signature=Um-jr1FtgJCVtNe9%2BxchoMOeSdtM%3D&response-contentdisposition=inline%3B%20filename%3DLatrinalia.pdf> [Data de consulta: 22/03/2017].

SHEFFIELD, T. (2015): «Suppression and Appraisal: Latrinalia as Obscene Art». Dins: *Lexia: Undergraduate Journal in Writing, Rhetoric & Technical Communication*, 2. Recurs en línia: <<http://commons.lib.jmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1034&context=lexia>> [Data de consulta: 20/03/2017].